

Kutatási Zárójelentés

EDUA projekt

2023. január 31.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3
Menekült gyermekek a magyar köznevelési rendszerben	6
Menekült szülők gyermekeikről és az iskoláról	8
Általános információk a szülőkről és a gyermekekről	8
Gyermekek nyelvi készségei, szükségleteik.....	9
A menekült gyermekek és az oktatási rendszer	11
Menekült gyermekekkel foglalkozó pedagógusok	13
Menekült gyermekek az intézményekben	13
Intézmények és pedagógusok támogatása, igényei	14
Menekült gyermekek és az oktatás.....	17
Menekült gyermekek és szüleik integrációja	20
Ábra- és táblajegyzék	23
Mellékletek.....	25
Pedagógus kérdőív	25
Szülői kérdőív magyar nyelven.....	32
Szülői kérdőív ukrán nyelven.....	35
Csoportos interjú vezérfonal	38

Vezetői összefoglaló

Bevezető

Kutatásunk során az Ukrajnából Magyarországra érkező gyermekek és szüleik oktatási rendszerbe történő integrációját vizsgáltuk. A kutatás célcsoportja reprezentativitást lehetővé tevő eszközökkel nem kutathatók, így a kutatáshoz kvalitatív, illetve kényelmi mintán alapuló kvantitatív eszközöket használtunk. Kutatásunk során csoportos interjú eszköze mellett, kérdőíves adatfelvételt alkalmaztunk a menekült szülők (20 szülő, 32 gyermek), illetve pedagógusok, szakemberek (151 válaszadó) körében. Az említett kérdőíves kutatások mellett egy-egy nagyon rövid intézményi adatfelvételt is végeztünk az óvodák és az iskolák körében. Utóbbi adatfelvétel során minden intézményhez eljuttattuk a kérdőívet, amelyre végül iskolák esetén 173 válasz, óvodák esetén 210 válasz érkezett.

Intézményi adatok

Az intézményi adatfelvétel alapján a befogadott Ukrajnából menekült gyermekek számát óvodák esetén 685-ra (minimum 274, maximum 2740), az iskolák esetén 2160-ra becsültük (minimum 864, maximum 8640). A becslések azonban igen pontatlanok lehetnek.

A befogadott gyermekek intézmények között megoszlása nem egyenletes. Az összes intézménytípusra jellemző, hogy a befogadó intézmények többségébe (>50%) 1-2 gyermek jár és 10% alatti azoknak az intézményeknek az aránya, ahol több mint 10 gyermeket fogadtak be, ugyanakkor, ha az összes iskolába járó menekült gyermeket figyelembe vesszük, akkor harmaduk (34%) 10 menekült gyermeknél többet befogadó iskolába, több, mint felük (53%) pedig több, mint 5 gyermeket befogadó iskolába jár.

Felmérésünk szerint az intézmények 54-73%-ban fordulnak elő olyan gyermekek (és szülők), aki nem tudnak magyarul.

Az iskolák mintegy felében előfordult, hogy egy befogadott gyermeket koránál alacsonyabb osztályba soroltak, jellemzően a normál munkarend megtartása mellett. Ez a gyakorlat az általános iskoláknál jelentősebb mértékűnek tűnik (60%).

Ukrán anyanyelű szülők

A válaszadók döntő többségét (90%, 18 fő) gyermekein kívül más családtag nem követte Magyarországra, ez alapján arra következtethetünk, hogy a további családtagok (nagy szülő, szülő testvére, más rokonok) aránya alacsony lehet a gyermekekkel érkező menekültek körében, ami tovább nehezíti alkalmazkodásukat a megváltozott helyzethez. A válaszadók többsége (80%, 16 fő) a háború végéig Magyarországon tervez maradni.

Az integráció szempontjából döntő jelentőségű a nyelvismeret. A kutatás látókörébe került 32 gyermek döntő többsége ukránul (81%, 26 gyermek) és oroszul (78%, 25 gyermek) beszél anyanyelvi szinten.

Az ukrán menekült szülők szerint a gyermekeik számára összességében az a legfontosabb, hogy gyermekeik kortársak között legyenek. Ez a szempont kiemelkedő a 6-9 éves korcsoportban, de minden korcsoport esetén az első helyen áll.

A szülők számára a legfontosabb szempont összességében az volt, hogy gyermekük jól érezze magát. Ez a szempont korcsoportos bontásban minden korcsoportnál vezető válasznak bizonyult. Összességében a következő fontos szempont az volt, hogy az iskola (intézmény) lehetőséget adjon a gyermek fokozatos beilleszkedésére.

A válaszadó ukrán szülők gyermekei közül az 1-5 éves korcsoportban 50%, a 6-9 éves korcsoportban 75%, a 10-16 éves korcsoportban 72% járt elismert magyar állami intézménybe (az utóbbi korcsoportban további 6% járt elismert magyar magán intézménybe). Az a gyermekek, akik a 6-16 éves korcsoportban nem jártak iskolában, általában az ukrán online oktatásban vettek részt. Egyetlen gyermek esetében fordult elő, hogy a gyermek azért nem járt iskolába, mert nem fogadták el.

Összességében a gyermekek 43%-a esetén találtak a szülők nyitott pedagógus, akivel mindent meg tudnak beszélni, míg a gyermekek 54%-a esetén nem találtak ilyen szakembert.

A nyelv komoly akadályt jelent mind a szülők, mind a gyermekek esetén. A gyermekek két-harmadánál (68%) nincs olyan tolmács vagy asszisztens, akivel anyanyelven lehetne beszélni. Ebben nincs jelentős eltérés a korcsoportok között. A kortársak közül a gyermekek fele talál olyan partnert, akivel az anyanyelvén tud beszélni. A magyar nyelv lépésről-lépésre történő játékos elsajátítására elsősorban az 1-5 éves korcsoportban látnak lehetőséget az a szülők (a négy gyermek közül három esetén). A 6-9 évesek esetén csak a gyermekek negyedénél (25%, 2 gyermek), a 10-16 évesek esetén közel felénél (44%, 7 gyermek) tudják ez elképzelni a válaszadók.

A tanárokat a szülők inkább segítőkésznek tartották (a 1-4 fokú skálán az átlagérték 3), és nem volt egyetlen szülő sem, aki szerint a tanárok egyáltalán ne lettek volna segítőkészek.

A gyermekek beilleszkedése egyes képet mutat. A szülők szerint a kutatásban került gyermekek két-harmada (64%) találta meg a helyét a gyerekek között. Riasztóbb képet mutat az, hogy a gyermek mindössze két-ötöde (39%) esetén gondolják úgy a szülők, hogy a gyermek érti, hogy mi történik az órákon. Pozitívumként mondható el ugyanakkor, hogy a szülők kevés gyermek esetén érzékelik, hogy a teljesítményük miatt nyomás nehezedne gyermekükre.

Pedagógusok

Az intézmények jelentős részének (76%) nem volt korábbi tapasztalata menekült gyermekekkel, a leginkább a válaszadó intézmények közül az óvodák rendelkeztek ilyen tapasztalattal, míg legkevésbé az általános iskolák. Ahol volt korábbi intézményi tapasztalat, nagy arányban specifikus programokat is kidolgoztak.

A menekült gyermekek intézmények közötti megoszlása adataink alapján egyenlőtlen. Összességében jelentős arányban (45%) voltak azok az intézmények, amelyekben csak néhány (1-2) menekült gyermek volt, míg alacsony volt az aránya (13%) azoknak az intézményeknek az aránya, ahol jelentős számú (több, mint 10) menekült gyermek volt. Az általános iskolák ennél kevésbé szélsőséges megoszlást mutatnak, míg az óvodák esetén még ennél is szélsőségesebb eloszlást találtunk.

A válaszadók relatív többsége arról számolt be, hogy intézményük semmilyen segítséget nem kapott. Ez az arány különösen magas az óvodák esetén, ahol eléri a válaszadók két-harmadát (66%), míg a legkedvezőbb helyzetben az általános iskolák vannak (mindössze 31% szerint nem kaptak támogatást). A támogatások közül a legjellemzőbb a az anyagi támogatás volt, lényegében minden más támogatási forma sporadikusnak mondható.

Ha kérdés meg nem válaszolását a személyes támogatás hiányának tekintjük, akkor már a válaszadók 53%-a esetén jelenthetjük ki, hogy nem kapott személyes segítséget a menekült gyermekekkel kapcsolatban. A személyes segítséget kapók leginkább anyagi elismerésről (15%), illetve erkölcsi elismerésről (10%) számoltak be. Az olyan konkrét és praktikus támogatások említésének aránya, amelyek közvetlenül hasznosíthatók, mint a segédanyagok, a tolmács, a szakmai felkészítés, illetve a támogató munkatárs egyenként nem haladták meg a 6%-ot.

A menekült gyermekek oktatása a szakemberek számára kihívásként jelenik meg, amely sok válaszadó szerint már jelentősnek tekinthető. A legtöbb válaszadó a menekült diákok esetén semmilyen differenciálást, támogatást nem alkalmaz – talán nem függetlenül attól, hogy az intézmények, illetve szakemberek jelentős része semmilyen támogatást sem kap ezért a tevékenységért. A második leggyakoribb megközelítés már eltérést mutat a beszélt nyelv függvényében: míg magyar nyelvű menekült gyermekek esetén a második helyen az osztályteremben alkalmazott differenciálás állt, addig a magyarul nem beszélő menekült gyermekek esetén a közös órák mellett az elkülönült fejlesztés került a második helyre (a harmadik helyen ugyanezek az eszközök szerepeltek, de éppen az ellentétes csoportban). Úgy tűnik, hogy elsősorban az óvodákra jellemző (nyelvtől függetlenül) az, hogy nem egészítik ki az alkalmazott módszereket, egyszerűen beültetik a foglalkozásokra a menekült gyermekeket. Az általános iskolák esetén a legjellemzőbb magyarul beszélő diákoknál a differenciált feladat adás jelenik meg (38%), míg a magyarul nem beszélő diákok esetén az elkülönült fejlesztés a leginkább jellemző. Eltérés tapasztalható a beszélt nyelv szerint a középfokú intézmények esetén is: a magyarul beszélő diákokat leginkább differenciálás nélkül vonják be az oktatásba vagy képzésbe, míg a magyarul nem beszélő diákok esetén differenciált feladatokat kapnak.

Összességében a megkérdezett szakemberek képe meglehetősen negatív azzal kapcsolatban, hogy vajon minden meg tudnak-e adni a menekült gyermekek számára, ami kielégíti oktatási nevelési igényeiket. A többi szülő, illetve a gyermekek jelentős részben (66%) pozitívan fogadták a menekült gyermekeket. A menekült gyermekek oktatási szempontú integrációja már sokkal kedvezőtlenebb képet mutat. Pozitívabb volt ugyanakkor a válaszadók véleménye szülőkkel kialakított kapcsolatáról.

Menekült gyermekek a magyar köznevelési rendszerben

Kutatásunk során külön rövid kérdőívvel kerestünk meg minden óvodát és közoktatási intézményt annak érdekében, hogy feltárjuk a rendszerbe került gyermekek számát, megoszlását, néhány fontos jellemzőjét (intézményi felmérés).

Minden iskolához eljuttatott kérdőívünkre 173 választ a kaptunk, míg a minden óvodához eljuttatott kérdőívünkre 210 válasz érkezett. A KSH adatai alapján 2021/22-es tanévben 4506 gimnáziumi és általános iskolai feladatellátási hely, illetve 4575 óvodai feladatellátási hely volt Magyarországon. A pontos válaszadási arány a fenti adatok ismeretében sem állapítható azonban meg, mivel egyes esetekben utólag be nem azonosítható módon az intézmény egészéről töltötték ki adatokat. Ezért becsléseink során nem a tényleges válaszadási arányokból indulunk ki, hanem néhány scenáriót közlünk figyelembe véve a kérdőív sajátosságait is. Tekintettel arra, hogy a kérdőív felkérő levelében kifejezetten szerepelt az ukrán menekült gyermekek ügye, illetve feltételezve, hogy a probléma az intézmények számára fontos: a menekült gyermekeket befogadó intézmények esetén 5%-os, 20%-os és 50%-os válaszadási arányt feltételezve adunk becsléseket, melyeket a továbbiakban minimum, valószínű és maximum becslésnek nevezünk.

1. táblázat Ukrajnából menekült és hazai óvodákba, illetve iskolákba befogadott gyermekek becsült száma intézményi adatfelvételünk alapján ($N_{\text{óvoda}}=210$; $N_{\text{iskola}}=173$)

	Minimum	Valószínű	Maximum
Óvoda	274	685	2740
Iskolák	864	2160	8640

A kérdőívünkre válaszoló óvodák 31%-ban a menekült szülők, illetve gyermekek tudnak magyarul, 22%-ban vegyesen előfordultak magyarul tudó és nem tudó menekült családok, míg az óvodák 42%-ban a menekült szülők, illetve gyermekek egyáltalán nem tudnak magyarul. Az iskolák esetén kissé eltér kérdést tettünk föl („Van-e köztük [a menekült gyerekek között] olyan, aki nem tud magyarul?”). A választ adó általános iskolák két ötödében (41%) minden befogadott gyermek tud magyarul, míg valamivel több, mint felében (54%) előfordul magyarul nem beszélő menekült gyermek is (5%-ban nem tudtak válaszolni a kérdésre). A választ adó középiskolák negyedében (27%) minden gyermek tud magyarul, míg 73%-ban van olyan gyermek, aki nem tud.

2. táblázat Intézmények megoszlása a befogadott gyermekek száma és intézménytípusok szerint (intézményi minta)

	Óvodák N=40	Általános iskolák N=86	Középiskolák N=11	Iskolák összesen N=110
1	40%	26%	36%	32%
2	27%	22%	27%	21%
3-5	9%	32%	27%	28%
6-10	11%	13%	0%	11%
10 felett	2%	7%	9%	8%
Nem válaszolt	11%	0%	0%	0%

A befogadott gyermekek közel sem oszlanak meg egyenletesen az intézmények között. Az összes intézménytípusra jellemző, hogy a befogadó intézmények többségében 1-2 gyermek jár és 10% alatti azoknak az intézményeknek az aránya, ahol több mint 10 gyermeket fogadtak be (2. táblázat). Ugyanakkor az összes befogadott menekült gyermek jelentős része azokba az intézményekbe jár, ahol

több gyermeket fogadtak be. Ha az összes iskolába járó felmért menekült gyermeket figyelembe vesszük, akkor harmaduk (34%) 10 menekült gyermeknél több gyermeket befogadó iskolába, több, mint felük (53%) pedig több, mint 5 gyermeket befogadó iskolába jár (3. táblázat).

3. táblázat Befogadott gyermekek megoszlása az intézményenként befogadott gyermekek száma és intézménytípusok szerint (intézményi minta)

	Általános iskolák N=338	Középiskolák N=39	Iskolák összesen N=432
1	7%	10%	8%
2	11%	15%	11%
3-5	31%	28%	28%
6-10	24%	0%	19%
10 felett	27%	46%	34%

Rövid intézményi kérdőívünkben rákérdeztünk arra is, hogy elfordul-e az intézményben, hogy a befogadott gyermekeket életkoruknál alacsonyabb osztályba sorolják be. E tekintetben jelentős eltérést tapasztaltunk az általános iskolák és a középiskolák között (azonban a középiskolák alacsony száma a válaszadói körbe óvatosságra int a messzemenő következtetések levonása szempontjából). Az általános iskolák többsége (60%) arról számolt be, hogy előfordult, hogy befogadott gyermeket életkoránál alacsonyabb osztályba soroltak. Ilyen esetben legnagyobb arányban a gyermekek normál munkarendben tanulnak. A középiskolák 45%-a számolt be hasonló esetekről (ebben a körben is a normál munkarend volt a leggyakoribb) (4. táblázat).

4. táblázat Életkoránál alacsonyabb osztályba sorolás előfordulása általános iskolákban, illetve középiskolákban (intézményi minta)

	Általános iskola N=86	Középiskola N=11
Nincs	16%	46%
Igen, egyéni munkarendben és normál munkarendben is tanulnak alacsonyabb osztályban	8%	0%
Igen, van; egyéni munkarendben tanulnak	1%	9%
Igen, van; normál munkarendben tanulnak	61%	36%
Nem tudom	14%	9%

Az óvodák pontosan két-ötöde (40%) esetén volt már olyan gyermek, aki családjával hazament vagy tovább utazott (4% nem tudott válaszolni a kérdésre). Az iskolák esetén a kérdést kissé másképp tettük fel („Vannak olyan gyerekek, akik korábban az iskolába jártak, de kimaradtak?”). A válaszok alapján az általános iskolák 77%-a esetén nem maradt ki eddig menekült gyermek. A kérdőívben a kimaradó gyermekek számára is rákérdeztünk. Ez a szám 1 és 6 között mozgott, összesen az általános iskolák által megadott befogadott gyermek létszám 14%-a. A középiskolák esetén egyetlen iskola sem jelezte, hogy menekült gyermek kimaradt volna.

Menekült szülők gyermekeikről és az iskoláról

Általános információk a szülőkről és a gyermekekről

Az adatfelvételekre 2022. május 24. és 2023. január 8. között került sor. Erőfeszítéseink nyomán 20 ukrán szülő választott kérdőívünkre (19 nő és egy férfi). A válaszadó szülők mindegyike a válaszadást megelőzően legalább négy hónappal érkezett Magyarországra. A válaszadók életkora 27 és 48 éve közé esett. A válaszadók mindegyike ukrán nemzetiségűnek vallotta magát.

5. táblázat Az ukrán szülői minta demográfiai jellemzői

Nem			Korcsoport		
Arány (esetszám)			Arány (esetszám)		
Férfi	5%	(1)	27-30	16%	(3)
Nő	95%	(19)	31-40	64%	(12)
			41-48	21%	(4)

A válaszadók döntő többségét (90%, 18 fő) gyermekein kívül más családtag nem követte Magyarországra, a két kivétel (köztük egyetlen férfi válaszadónk) élettársukkal, párjukkal és gyermekeikkel érkeztek (ennek megfelelően minden válaszadónk szülői kapcsolatban állt a vele együtt érkező gyermekkel). Nem reprezentatív mintánk alapján arra következtethetünk, hogy a további családtagok (nagyszülő, szülő testvére, más rokonok) aránya alacsony lehet a gyermekekkel érkező menekültek körében, ami tovább nehezíti alkalmazkodásukat a megváltozott helyzethez.

A válaszadók többsége (80%, 16 fő) a háború végéig Magyarországon tervez maradni, míg további egy-egy tizedük (10-10%, 2-2 fő) bizonytalan, illetve biztosan nem marad Magyarországon a háború végéig.

A válaszadók többségének (60%, 12 fő) egy gyermeke van, míg további egy-egy ötödük (20-20% 4-4 fő) 2 illetve 3 gyermekkel érkezett. A válaszadók gyermekei 1-16 év közöttiek, kisebb részben bölcsődés vagy óvodás korú (19%, 6 gyermek), nagyobb részben iskolás korú, ezen belül negyedük (25%, 8 gyermek) a hazai alsó tagozatnak (ISCED 1) megfelelő korcsoporthoz, közel két-ötödük (37%, 12 gyermek) a hazai felső tagozatnak (ISCED 2) megfelelő korcsoporthoz, míg ötödük (19%, 6 gyermek) a hazai középiskolai korosztálynak megfelelő korcsoporthoz tartozik.

6. táblázat Gyermekek számának és korának megoszlása az ukrán szülői mintában (Nszülő=20; Ny gyermek=32)

Gyermekek szám			Korcsoport		
Arány (esetszám)			Arány (esetszám)		
1	60%	(12)	1-2	6%	(2)
2	20%	(4)	3-5 (ISCED 0)	13%	(4)
3	20%	(4)	6-9 (ISCED 1)	25%	(8)
			10-13 (ISCED 2)	37%	(12)
			14-16 (ISCED 3)	19%	(6)

A továbbiakban elemzésünket a gyermekekre vonatkozóan gyermekenként feltett kérdésekkel folytatjuk (N=32). Egyes kérdések esetén korcsoportokra bontott válaszmegoszlásokat is közlünk. A korcsoportok kialakításánál az iskolai szocializáció, illetve alapvető kompetenciák (írás, olvasás, számolás) elsajátítása alapján alakítottuk ki. Ennek megfelelően különböztetünk meg iskola előtti (1-5 éves) csoportot, ahol a nonverbális kommunikáció lehetőségei sokkal nagyobbak, egy kisiskolás (6-9 éves) csoportot, ahol az alapvető kompetenciák elsajátítása folyamatban van és egy nagy iskolás (10-16 éves) csoportot, ahol nagy szerepe van az írásbeliségnek a specifikusabb kompetenciák és tudás

elsajátításában. Felhívjuk ugyanakkor a figyelmet arra, hogy az alacsony elemszám és a kényelmi jellegű minta miatt csak korlátozott következtetések vonhatók le az ismertett adatokból.

Gyermekek nyelvi készségei, szükségleteik

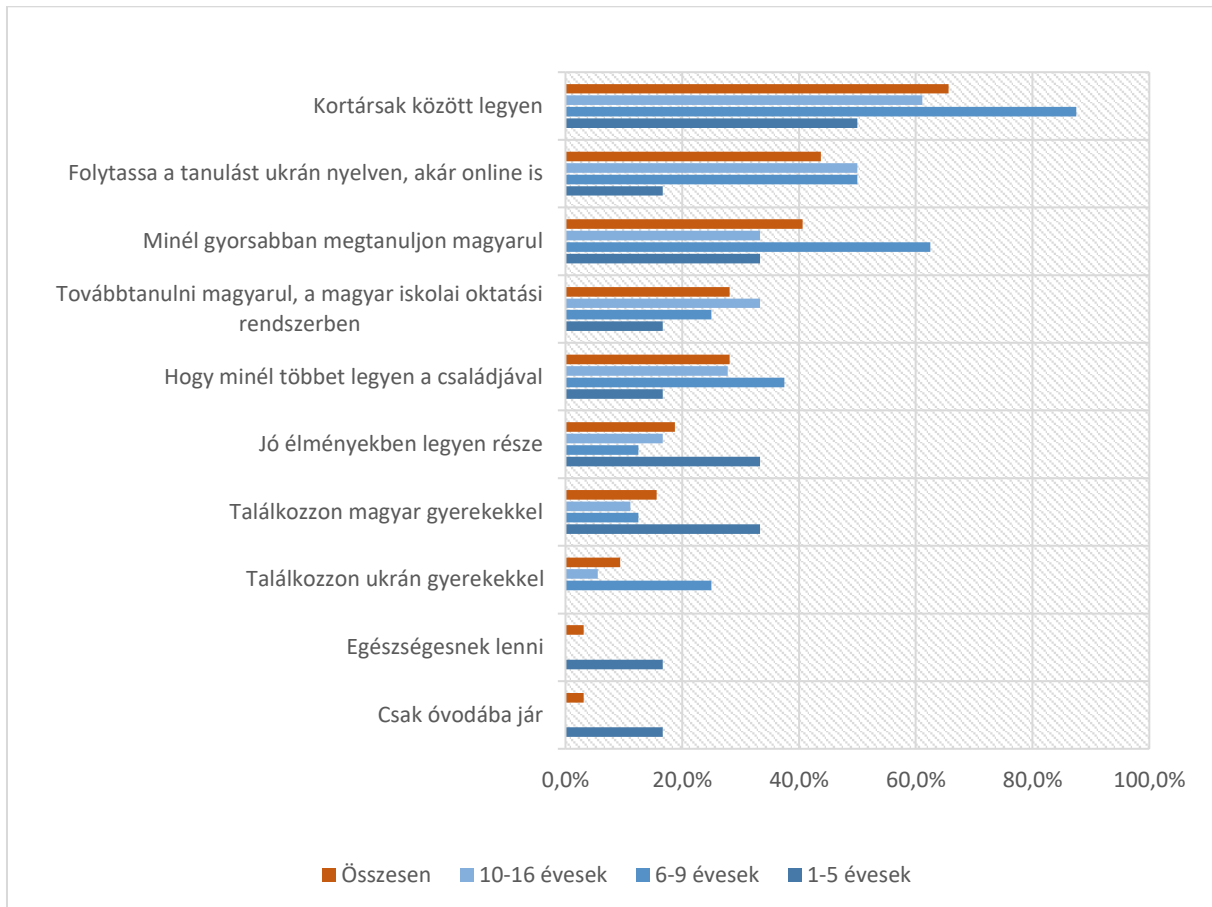
Az integráció szempontjából döntő jelentőségű a nyelvismeret. A kutatás látókörébe került 32 gyermek döntő többsége ukránul (81%, 26 gyermek) és oroszul (78%, 25 gyermek) beszél anyanyelvi szinten. A további nyelvek aránya alacsony (angolul 3 gyermek, magyarul mindössze 1 gyermek beszél jól a válaszadók szerint). Magyarul beszélő gyermekek csak a 10-16 éves korcsoportban jelennek meg (7. táblázat).

7. táblázat Gyermekek nyelvtudásának megoszlása korcsoportonként az ukrán szülői mintában (N=32)

Nyelv	1-5 évesek		6-9 évesek		10-16 évesek		Összesen	
	Arány (esetszám)		Arány (esetszám)		Arány (esetszám)		Arány (esetszám)	
Ukrán	67%	(4)	88%	(7)	83%	(15)	81%	(26)
Orosz	67%	(4)	75%	(6)	83%	(15)	78%	(25)
Magyar	0%	(0)	13%	(1)	0%	(0)	3%	(1)
Angol	0%	(0)	0%	(0)	17%	(3)	9%	(3)
Összesen	100%	(6)	100%	(8)	100%	(18)	100%	(32)

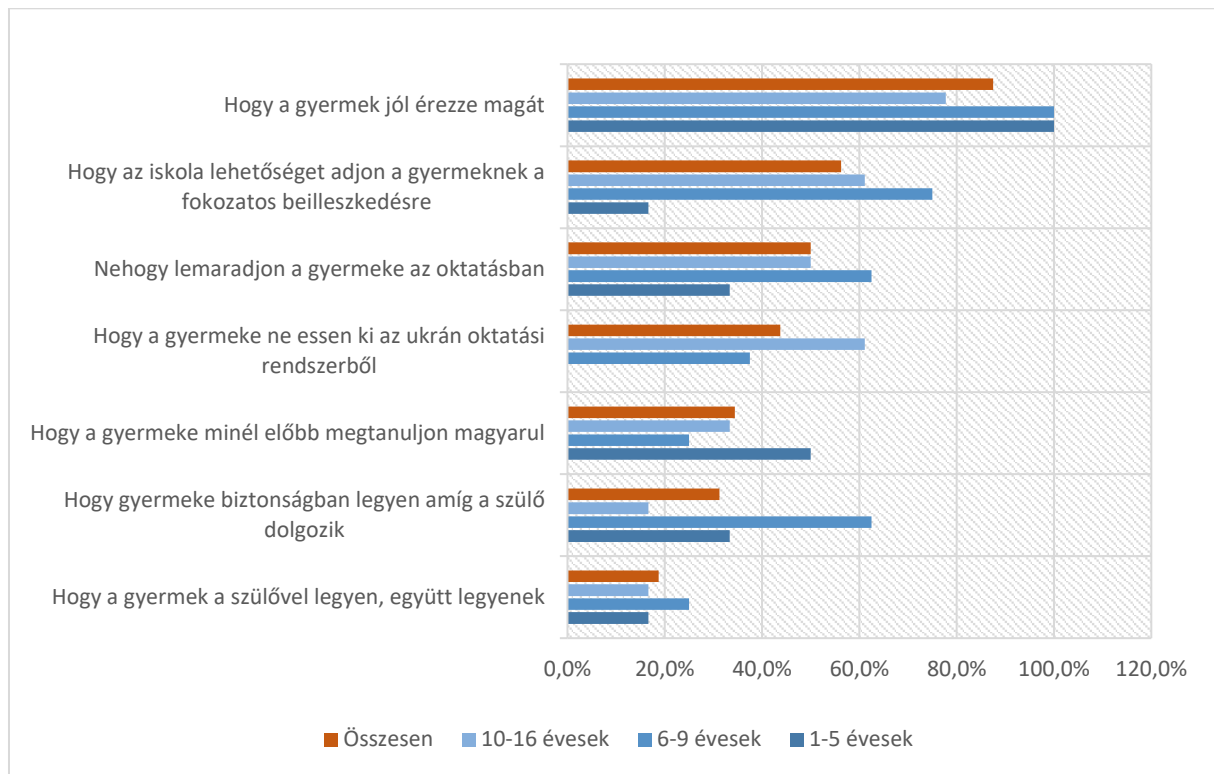
Az ukrán menekült szülők szerint a gyermekek számára összességében az a legfontosabb, hogy gyermekeik kortársak között legyenek. Ez a szempont kiemelkedő a 6-9 éves korcsoportban, de minden korcsoport esetén az első helyen áll. A szülők szerint szintén a legfontosabb szükségletek közé tartozik, hogy a gyermekük folytassa az ukrán nyelvű tanulmányait (!) akár online oktatásban történő részvétellel is. Az ukrán nyelvű oktatás fontossága a 10-16 éveseknél megelőzte a magyar nyelv elsajátításának fontosságát is, míg a 6-9 éveseknél közvetlenül a magyar nyelv elsajátítását követte a harmadik helyen. Érthető módon az 1-5 éves gyermekek kapcsán megfogalmazott igények jelentősen eltértek az idősebb gyermekek kapcsán megfogalmazott szempontoktól. A legfiatalabb korosztály esetén is a kortársakkal töltött idő szerepelt az első helyen, ezt a magyar nyelvű közeg, a magyar nyelvtanulás és a pozitív élményszerzés követte azonos megítélés mellett. Említésre érdemes, hogy a ukrán gyermekekkel töltött idő csak a 6-9 évesek esetén jelentősebb, azonban ebben a csoportban is csupán a válaszadók negyede említette. A válaszok részletes megoszlását a 1. ábra mutatja be.

1. ábra A gyermekek számára legfontosabb szükséglet a szülő szerint korcsoportonként és összességében, ukrán szülői minta (N_{szülő}=20, N_{gyermek}=32; előre rögzített válaszok, több válasz is megjelölhető volt)

A kutatás során arra is rákérdeztünk, hogy a szülő saját szempontjából mit tart gyermeke számára a legfontosabbnak. Erre a kérdésre is több választ jelölhettek meg a válaszadó szülők. A szülők számára a legfontosabb szempont összességében az volt, hogy gyermekük jól érezze magát. Ez a szempont korcsoportos bontásban minden korcsoportnál vezető válasznak bizonyult. Összességében a következő fontos szempont az volt, hogy az iskola (intézmény) lehetőséget adjon a gyermek fokozatos beilleszkedésére. Ez a szempont a kisiskolások (6-9 évesek) esetén kiemelkedő jelentőségű volt (második helyen szerepelt), de a 10-16 évesek esetén is a második legfontosabb helyre került (azonban egy másik szemponttal azonos említési gyakoriság mellett), míg az 1-5 éves korcsoportban érthető módon kevésbé bizonyult fontosnak. Összességében a harmadik legfontosabb szempontnak az bizonyult, hogy a gyermek ne maradjon le az oktatásban. Ez a szempont is a 6-9 évesek esetén volt kiemelkedő (esetükben a 3. helyre került), míg az 1-5, illetve 10-16 évesek esetén a 4. helyre került. Az említett szempontokon túl a 10-16 éves korúak esetén a szülők fontosnak tartották, hogy ne essenek ki az ukrán oktatási rendszerből (ez a fokozatos beilleszkedés lehetősége mellett a második legfontosabb szempontban bizonyult ebben a korcsoportban). Az 1-5 éves korcsoportban kiemelendő a magyar nyelv elsajátításának a fontossága (ebben a korcsoportban a második legfontosabb szempontnak bizonyult). A 6-9 évesek esetén a szülők biztonságigénye emelhető ki a harmadik helyen (azonos említésszámmal, mint az iskolai lemaradás megelőzése) (részletek: 2. ábra).

2. ábra A szülő számára gyermeke szempontjából legfontosabb szempont korcsoportonként és összességében, ukrán szülői minta (Nszülő=20, Ngyermek=32; előre rögzített válaszok, több válasz is megjelölhető volt)

A menekült gyermekek és az oktatási rendszer

A válaszadó ukrán szülők gyermekei közül az 1-5 éves korcsoportban 50%, a 6-9 éves korcsoportban 75%, a 10-16 éves korcsoportban 72% járt elismert magyar állami intézménybe (az utóbbi korcsoportban további 6% járt elismert magyar magán intézménybe). Az a gyermekek, akik a 6-16 éves korcsoportban nem jártak iskolában, általában az ukrán online oktatásban vettek részt. Egyetlen gyermek esetében fordult elő, hogy a gyermek azért nem járt iskolába, mert nem fogadták el.

Változatos a kép abból a szempontból, hogy a szülők mennyire találnak olyan tanárt vagy oktatót, akivel szabadon tudnak beszélni. Összességében a gyermekek 43%-a esetén találtak ilyen nyitott szakembert, míg 54%-ban nem (a fennmaradó 3%-nyi gyermek esetén a válaszadók bizonytalanok voltak). A 6-9 éves korosztályban a legrosszabb a helyzet, itt mindössze a gyermekek 25%-nál jelezték a szülők, hogy találnak nyitott oktatót, tanárt.

A nyelv komoly akadályt jelent mind a szülők, mind a gyermekek esetén. A gyermekek két-harmadánál (68%) nincs olyan tolmács vagy asszisztens, akivel anyanyelven lehetne beszélni. Ebben nincs jelentős eltérés a korcsoportok között. A kortársak közül a gyermekek fele talál olyan partnert, akivel az anyanyelven tud beszélni. Ez az arány a 6-9 éves korcsoportban kedvezőbb (63%), míg a 10-15 éves korcsoport kedvezőtlenebb (44%). Az anyanyelven írt tananyag csak a 10-16 éves korcsoportban érhető el a kutatásban résztvevők esetén a gyermekek fel számára.

A magyar nyelv lépésről-lépésre történő játékos elsajátítására elsősorban az 1-5 éves korcsoportban látnak lehetőséget az iskolákban a szülők (a négy gyermek közül három esetén). A 6-9 évesek esetén csak a gyermekek negyedénél (25%, 2 gyermek), a 10-16 évesek esetén közel felénél (44%, 7 gyermek) tudják ezt elképzelni a szülők.

A tanárokat a szülők inkább segítőkésznek tartották (a 1-4 fokú skálán az átlagérték 3), és nem volt egyetlen szülő sem, aki szerint a tanárok egyáltalán ne lettek volna segítőkészek.

A gyermekek beilleszkedése vegyes képet mutat. A szülők szerint a kutatásban került gyermekek kétharmada (64%) találta meg a helyét a gyerekek között, ötödük egyáltalán nem (21%), míg mintegy hetedük (14%) esetén a szülők bizonytalanok voltak. Riasztóbb képet mutat az, hogy a gyermek mindössze két-ötöde (39%) esetén gondolják úgy a szülők, hogy a gyermek érti, hogy mi történik az órákon, foglalkozásokon, további ötödük (22%) esetén bizonytalanok, míg két-ötödük (39%) esetén biztosan kijelentik, hogy gyermekük nem érti mi történik. Valamivel kedvezőbb képet a 6-9 éves korcsoport mutat, ahol a szülők szerint a gyermekek fele érti, hogy mi folyik az órán. Pozitívumként mondható el ugyanakkor, hogy a szülők kevés gyermek esetén érzékelik, hogy a teljesítménykényszer miatt nyomás nehezedne gyermekükre. A 6-9 évesek mindössze nyolcada (13%), míg a 10-16 évesek negyede (25%) esetén válaszolt egyértelmű igennel a szülő erre a kérdésre.

Menekült gyermekekkel foglalkozó pedagógusok

A projekt során igyekeztünk minél nagyobb számban az ukrán menekült gyermekekkel foglalkozó pedagógusokat is megkeresni. Ebben a körben két eltérő megközelítést alkalmaztunk. 2022. május 20. és 2023. január 24. között online kérdőíves felmérést végeztünk, amelyre 151 szakembertől érkezett válasz. A válaszok 39%-át óvodában, 51%-át általános iskolában, 7%-át középfokú oktatási intézményben (gimnázium, szakgimnázium, szakképző intézmény), 3%-át egyéb intézményben (pedagógiai szakszolgálatnál, tanodában) dolgozó szakemberek adták. A válaszadók döntő többsége pedagógus volt, 35%-uk óvodapedagógus, 52%-uk tanító vagy tanár, a válaszadók fennmaradó 13%-a különféle, az intézményekhez kötődő munkakörökben dolgozott, kiemelhető azonban, hogy 4 intézményvezető is válaszolt kérdőívünkre.

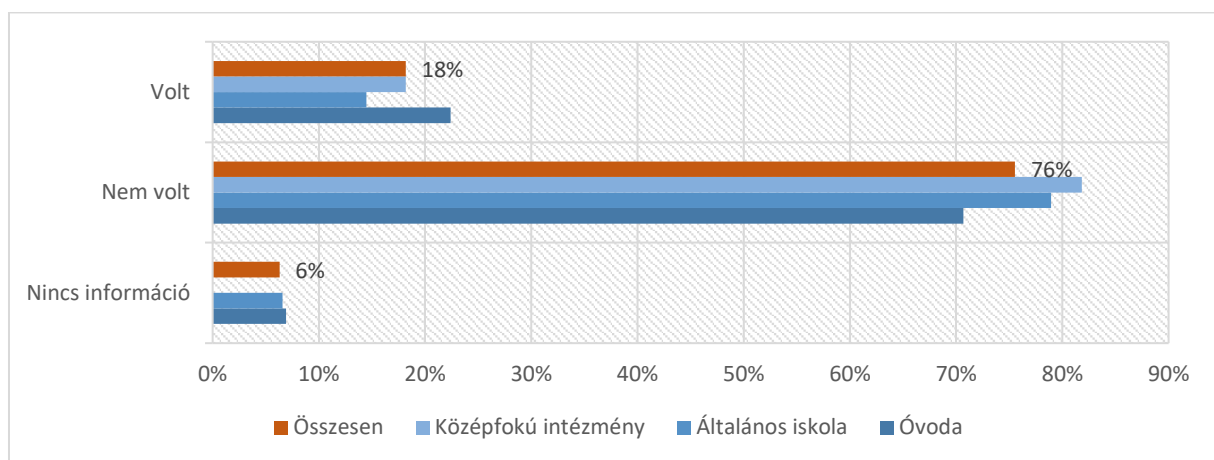
A kérdőíves kutatást 2022. december 15-én egy csoportos interjúval egészítettük ki. Erre a pedagógusok, különösen a menekült gyermekek oktatásában érintettek jelentős munkaterhelése, illetve az átfogóbb kép kialakítása érdekében online került sor.

Elemzésünk során igyekszünk bemutatni az egyes intézményi szintek közötti eltéréseket is segítve a megfelelő és differenciált policy kialakítását.

Menekült gyermekek az intézményekben

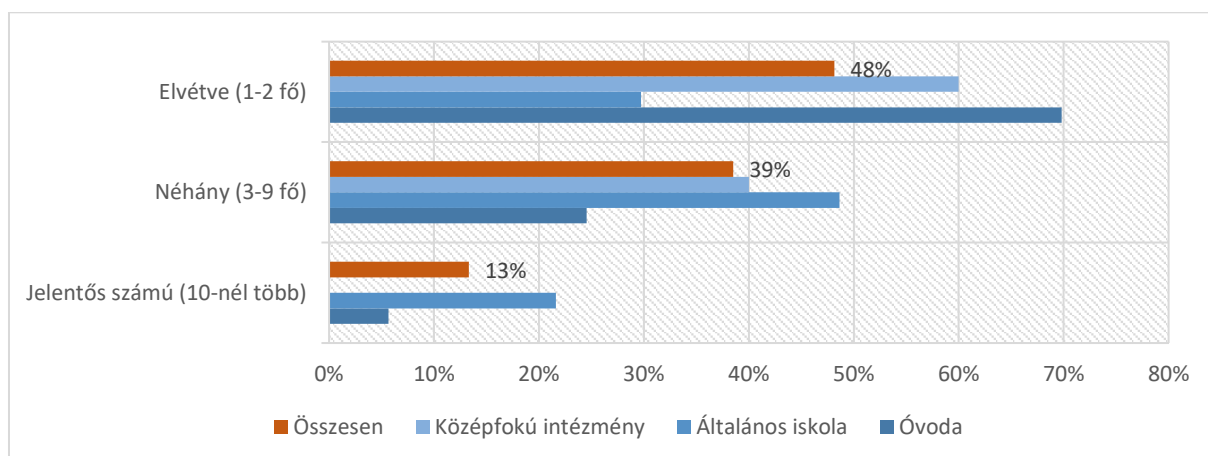
Az intézmények jelentős részének (76%) nem volt korábbi tapasztalata menekült gyermekekkel, a leginkább a válaszadó intézmények közül az óvodák rendelkeztek ilyen tapasztalattal, míg legkevésbé az általános iskolák (3. ábra).

3. ábra Korábbi tapasztalat menekült gyermekekkel intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N=143)

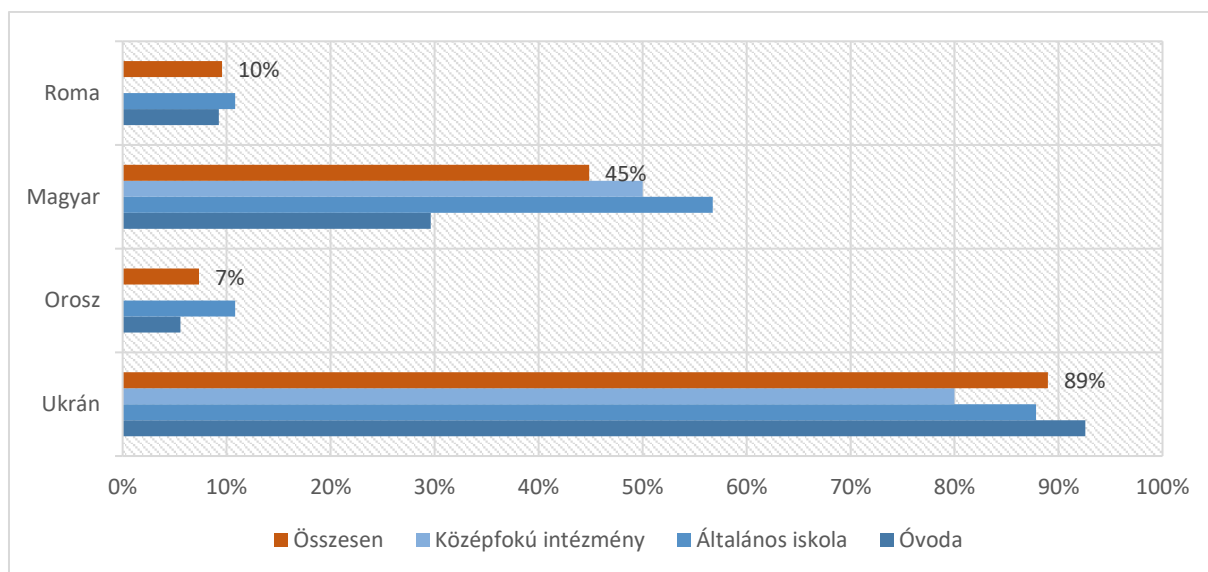
Ahol volt korábbi intézményi tapasztalat, nagy arányban specifikus programokat is kidolgoztak. Legnagyobb arányban (a menekült gyermekekkel tapasztalatot szerző intézmények 81%-a) a magyar mint idegennyelv oktatása volt e programok célja, közel ilyen arányban (76%) indítottak felkészítő foglalkozásokat, míg sokkal ritkábban (27%) fordult elő az interkulturális program indítása. A menekült gyermekek intézmények közötti megoszlása adataink alapján egyenlőtlen. Összességében jelentős arányban (45%) voltak azok az intézmények, amelyekben csak néhány (1-2) menekült gyermek volt, míg alacsony volt az aránya (13%) azoknak az intézményeknek az aránya, ahol jelentős számú (több, mint 10) menekült gyermek volt. Az általános iskolák ennél kevésbé szélsőséges megoszlást mutatnak, míg az óvodák esetén még ennél is szélsőségesebb eloszlást találtunk (4. ábra)

4. ábra Menekült gyermekek megoszlása az intézmények között intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N=135)

Válaszadóink döntő többsége (89%) számolt be ukrán nemzetiségű menekült gyermekekről intézményében, ezt követi azoknak a válaszadónak az aránya, akik magyar nemzetiségűeket (is) említettek (45%) majd azoké, akik romákról (is) beszámoltak (10%) és még ennél is kevesebben (7%) vélték, hogy intézményükben orosz nemzetiségű a menekült gyermekek (is) vannak. A magyar nemzetiségű menekült gyermekekről beszámoló válaszadók aránya az átlagosnál magasabb az általános iskolák esetén és alacsonyabb a középfokú intézmények esetén (5. ábra).

5. ábra Menekült gyermekek nemzetisége intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N=136)

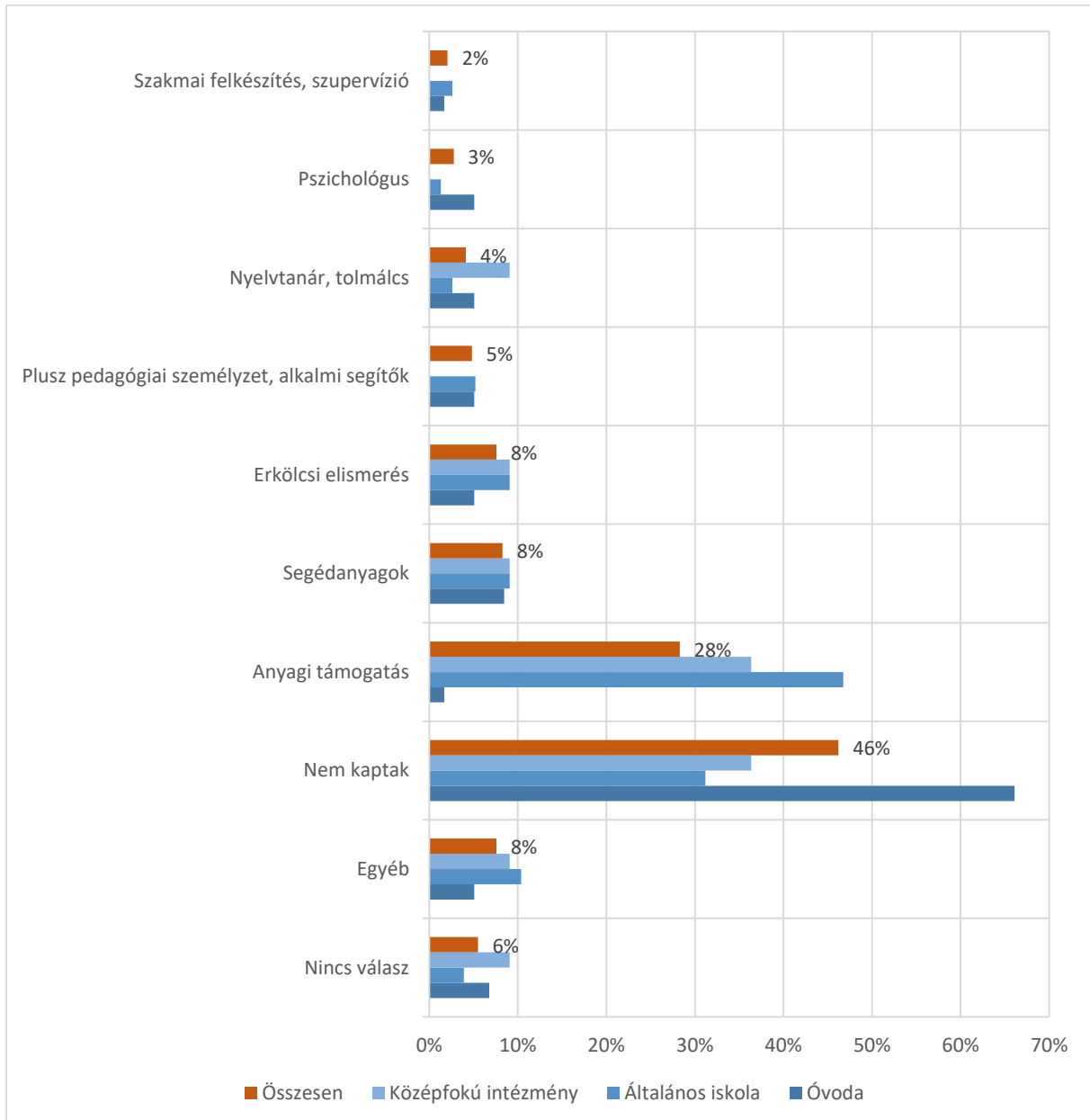
Kérdőívünkben arra is rákérdeztünk, hogy intézményükben milyen nemzetiségű menekült gyermek van a legnagyobb arányban. A legtöbb válaszadó (59%) intézményében ukrán nemzetiségű menekültek vannak többségben. A válaszadók negyede nyilatkozott úgy, hogy náluk a magyar nemzetiségűek alkotják a többséget. A fennmaradó válaszadók kis arányban (3%) orosz többséget látnak az intézményükbe érkezettek esetén, többnyire azonban inkább nem tudták megállapítani, hogy melyik nemzetiség van többségben a menekült gyermekek között.

Intézmények és pedagógusok támogatása, igényei

A kutatás során a pedagógusokat megkérdeztük arról is, hogy milyen támogatást kaptak, intézményi, illetve egyéni szinten és milyen igényeik vannak.

A válaszadók relatív többsége arról számolt be, hogy intézményük semmilyen segítséget nem kapott. Ez az arány különösen magas az óvodák esetén, ahol eléri a válaszadók két-harmadát (66%), míg a legkedvezőbb helyzetben az általános iskolák vannak (mindössze 31% szerint nem kaptak támogatást).

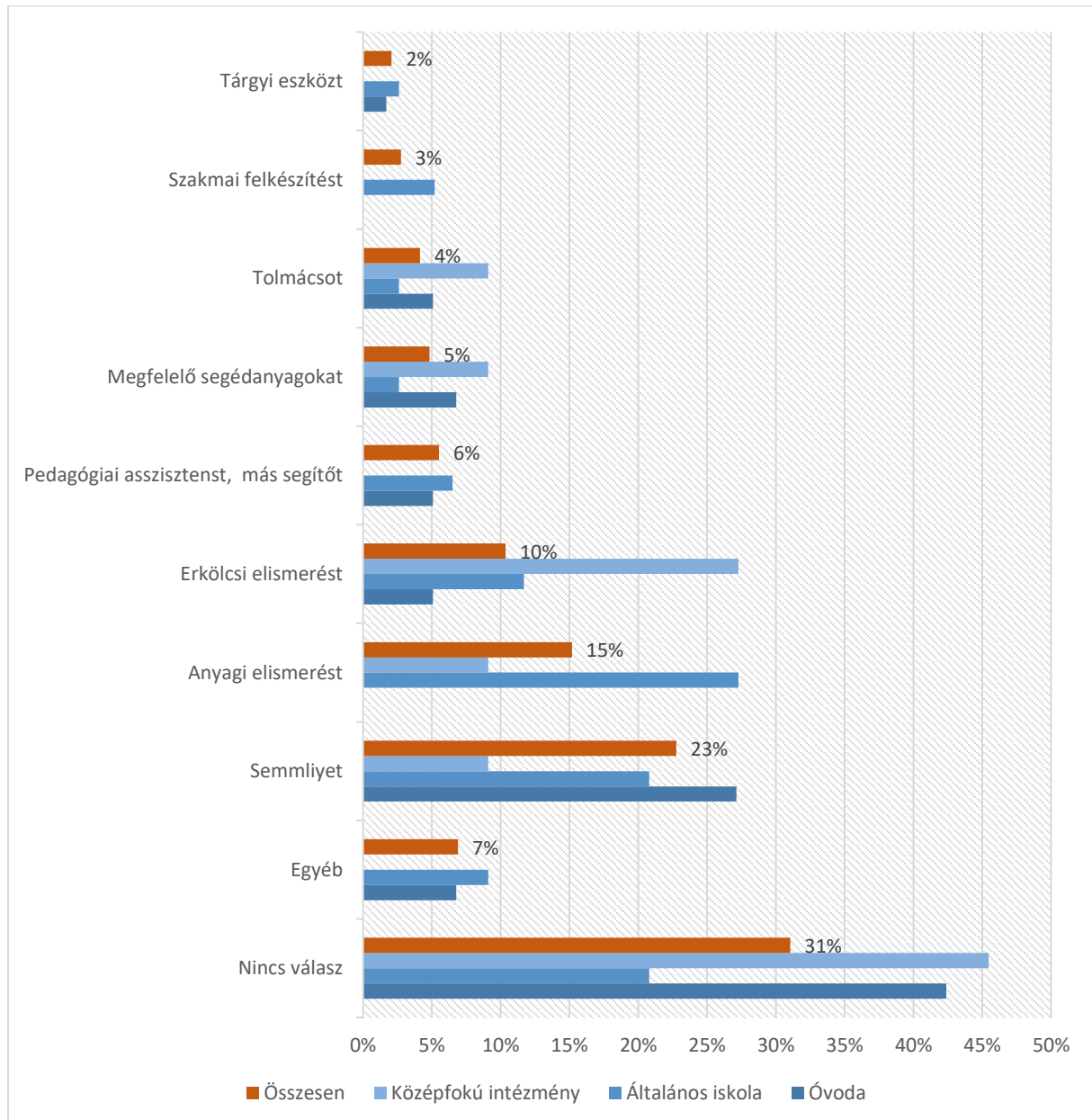
6. ábra Kapott támogatás a menekült gyerekeket befogadó intézmények esetén intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N=145)

A támogatások közül a legjellemzőbb a az anyagi támogatás volt, a válaszadók negyede (28%) számolt be arról, hogy intézményük ilyen támogatásban részesült. Lényegében minden más támogatási forma sporadikusnak mondható, egyik esetén sem érte el a 10%-ot az említések aránya (beleértve az egyéb előre nem rögzített lehetőségeket is) (6. ábra). Azok az intézmények, amelyek kaptak valamilyen támogatást, ezt általában a fenntartójuktól (28%) vagy az államtól (29%) kapták, minden más donor 5% alatti említést kapott. A donorok intézménytípusonkénti megoszlása árnyálja a képet. Az óvodák esetén a fenntartó kisebb arányban szerepelt (15%), azonban az állam még ennél is elhanyagolhatóbb arányban nyújtott segítséget (8%), harmadik helyen a magánszemélyek támogatása szerepel (5%). Más a helyzet az általános iskolák esetén, ahol az állam (47%) és a fenntartó (38%) jelentősebb arányban

jelenik meg, miközben a magánszemélyek támogatásának említése hasonló az óvodák esetén tapasztalhoz (5%). A középfokú intézmények esetén az állam szerepe kisebb (18%), a fenntartóé hasonló (36%) az általános iskolák esetén tapasztalhoz, ugyanakkor semmilyen más támogató nem jelenik meg.

7. ábra Kapott személyes támogatás a menekült gyerekeket befogadó intézményekben dolgozók esetén intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N=145)

A válaszadók látszólag kisebb arányban (23%) válaszolták azt, hogy semmilyen segítséget nem kaptak, amikor a személyes segítségről kérdeztük őket, azonban e kérdésnél a nem válaszolók aránya is magas volt (31%). Ha kérdés meg nem válaszolását a személyes támogatás hiányának tekintjük, akkor már a válaszadók 53%-a esetén jelenthetjük ki, hogy nem kapott személyes segítséget a menekült gyermekekkel kapcsolatban. A személyes segítséget kapók leginkább anyagi elismerésről (15%), illetve erkölcsi elismerésről (10%) számoltak be. Az olyan konkrét és praktikus támogatások említésének aránya, amelyek közvetlenül hasznosíthatók, mint a segédanyagok, a tolmács, a szakmai felkészítés, illetve a támogató munkatárs egyenként nem haladták meg a 6%-ot. Az intézménytípusok között

elsősorban az anyagi és erkölcsi elismerés tekintetében találtunk jelentős különbséget: míg az előbbi az átlagnál jellemzőbb volt az általános iskolák esetén, az utóbbi sokkal jellemzőbb volt az óvodák esetén (egymás kárára). Megemlíthető még, hogy a közvetlenül felhasználható segítség, különösen a tolmács és a segédanyagok, valamivel jellemzőbbek az általános iskolákra, de említési arányuk még itt sem érte el a 10%-ot.

**Optimális körülmények, várakozások
(csoportos interjú)**

Tisztázni, pontosítani kellene a szabályozási kereteket, amelyeket gyakran szakemberek sem ismernek, így nehéz információt kérni is.

A jelenlegi szabályozásban szereplő heti 5 egyéni óra sok diák esetén nehezen kivitelezhető. Ráadásul az egyéni foglalkozás helyett a kiscsoportos megoldások hatékonyabbak is lehetnek (könnyebb kivitelezhetőségük mellett)

Fontosak lennének a könnyített feltételek a diákok számára: alacsonyabb óra kötelezettség, azonos időben magyar tanulás. Ezzel párhuzamosan fontos lenne a nagyobb önállóság az oktatási intézménynek.

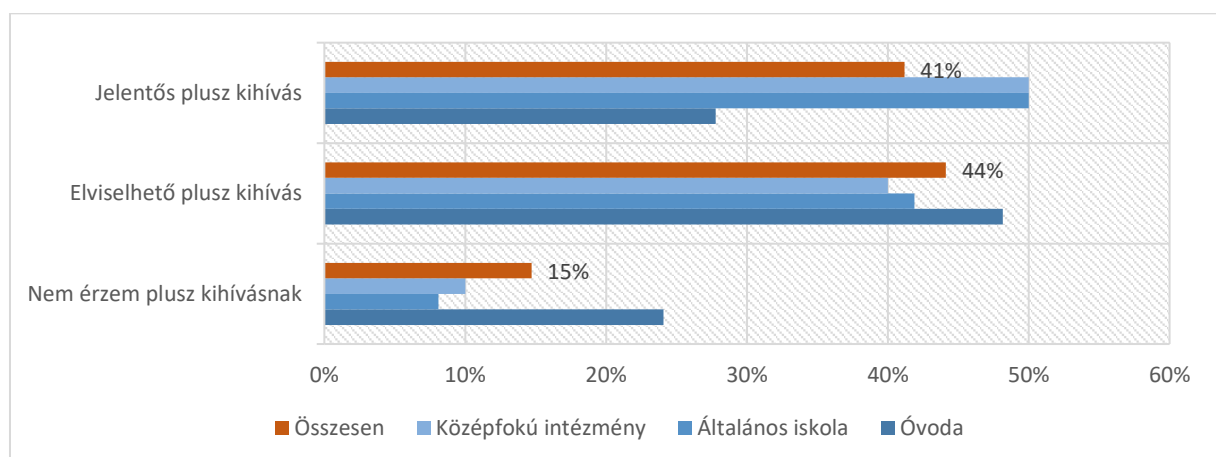
Hasznos segédeszköz lehetne ukrán nyelven a magyar tankönyvvel azonos szerkezetű vagy kétnyelvű tankönyv is.

Válaszadóink civilszervezetektől elsősorban fordítási, tolmácsolási támogatást várnának.

Menekült gyermekek és az oktatás

A menekült gyermekek oktatása a szakemberek számára kihívásként jelenik meg, amely sok válaszadó szerint már jelentősnek tekinthető. A válaszadók két-ötöde (41%) jelentős, további két-ötödöt meghaladó (44%) részük elviselhető, de többletterhelésként érzékeli ezt a feladatot, mindössze a válaszadók hatoda (15%) nem érzékelté kihívásként a menekült gyermekek jelenlétét az iskolájukban. A terhelés megítélése az óvodai és az általános iskolai szakemberek esetén még negatívabb (8. ábra).

8. ábra A menekült gyermekek jelentette kihívás mértéke intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N=136)

**Tanulmányi sikerek és nehézségek
(csoportos interjú)**

A nyelv elsajátítása nagy nehézséget jelent. A régebben itt tanulók sokat értenek már a magyar órákon is, de beszélni még nem tudnak. Készségtárgyaknál, amelyek közös nyelv hiányában is sikeresek lehetnek, jól működhet az integráció.

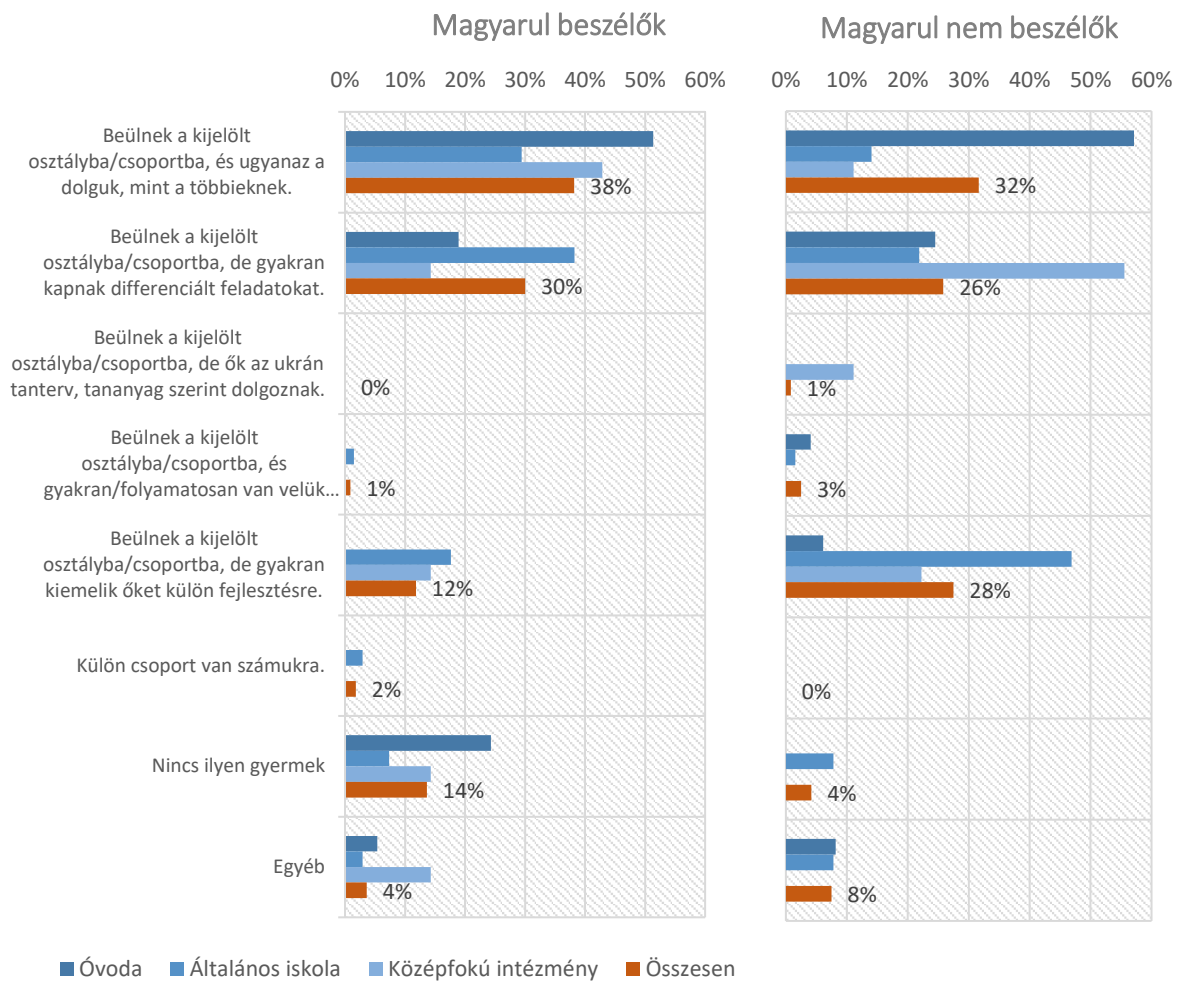
Jó modell lehet a(z angol) kéttannyelvű iskolák bevonása. Ezekben az iskolákban van tapasztalat a nyelvi nehézségek kezelésében, ráadásul van közös nyelv is.

Sokszor ukrán iskola online elérhető a magyar oktatás idejében, ez beépíthető lenne a tanrendben. Ugyanakkor erről a hazai pedagógusok egyáltalán nem rendelkeznek információval.

Rákérdeztünk kérdőívünkben arra is, hogy milyen pedagógiai eszközökkel, módszertannal alkalmazkodnak az oktatás, nevelés során a menekült gyermekek jelenlétéhez. A kérdést külön feltettük a magyarul beszélő és a magyarul nem beszélő menekült gyermekek kapcsán. A beszélt nyelv szerinti különbségek kisebbnek bizonyultak, mint az intézménycsoportok közötti eltérések. A legtöbb válaszadó a menekült diákok esetén semmilyen differenciálást, támogatást nem alkalmaz – érdemes azonban itt visszautalni arra, hogy az intézmények, illetve szakemberek jelentős része semmilyen támogatást sem kap ezért a tevékenységért. A második leggyakoribb megközelítés már eltérést mutat a beszélt nyelv függvényében: míg magyar nyelvű menekült gyermekek esetén a második helyen az osztályteremben alkalmazott differenciálás állt, addig a magyarul nem beszélő menekült gyermekek esetén a közös órák mellet az elkülönült fejlesztés került a második helyre (a harmadik helyen ugyanezek az eszközök szerepeltek, de éppen az ellentétes csoportban).

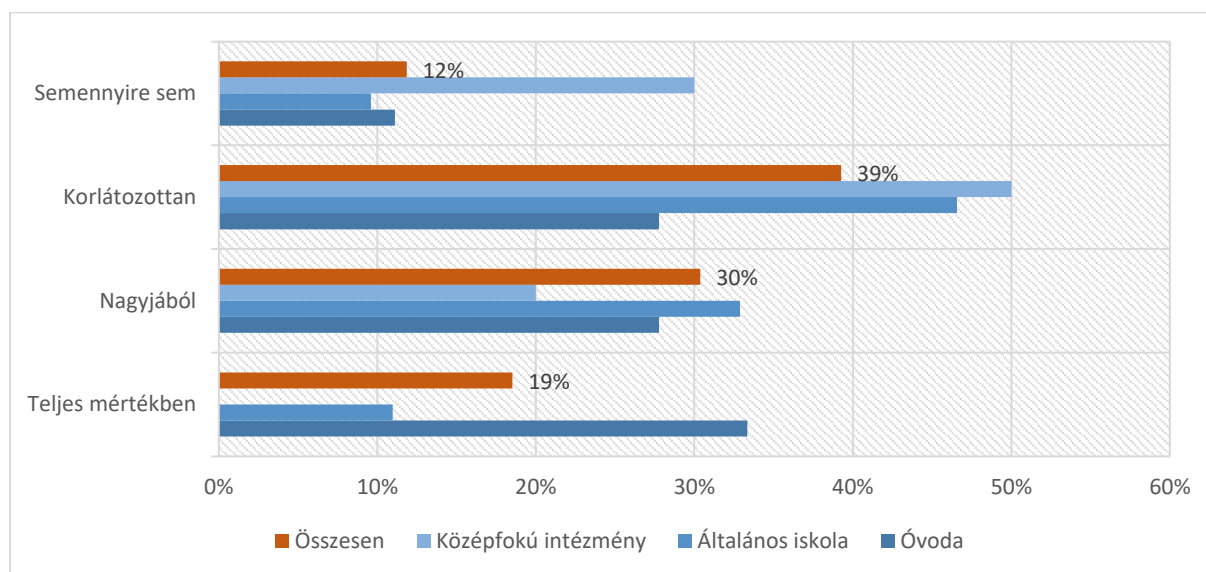
Érdemes részletezni az egyes intézménycsoportok között talált eltéréseket is. Úgy tűnik, hogy elsősorban az óvodákra jellemző (nyelvtől függetlenül) az, hogy nem egészítik ki az alkalmazott módszereket, egyszerűen beültetik a foglalkozásokra a menekült gyermekeket. Az általános iskolák esetén a legjellemzőbb magyarul beszélő diákoknál a differenciált feladat adás jelenik meg (38%), míg a magyarul nem beszélő diákok esetén az elkülönült fejlesztés a leginkább jellemző. Eltérés tapasztalható a beszélt nyelv szerint a középfokú intézmények esetén is: a magyarul beszélő diákokat leginkább differenciálás nélkül vonják be az oktatásba vagy képzésbe, míg a magyarul nem beszélő diákok esetén differenciált feladatokat kapnak. Fontos, hogy alig akadt olyan válaszadó, aki szerint menekült gyermekek ugyan beülnek a kijelölt osztályba, de az ukrán tantervet követik. Ehhez hasonló módon nem volt jellemző sem az elkülönítés sem a folyamatos személyes támogatás (pl. tolmács, pedagógiai asszisztens).

9. ábra A menekült gyermekek módszertani-pedagógiai kezelése magyarul beszélő és magyarul nem beszélő gyermekek esetén intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N_{\text{magyarul beszélők}}=110$ $N_{\text{magyarul nem beszélők}}=120$)

Összességében a megkérdezett szakemberek képe meglehetősen negatív azzal kapcsolatban, hogy vajon minden meg tudnak-e adni a menekült gyermekek számára, ami kielégíti oktatási nevelési igényeiket. Az összes válaszadó 12%-a szerint egyáltalán nem, további 39%-uk szerint csak korlátozottan sikerült a menekült gyermekek igényeit kielégíteni. Jelentősnek modható az eltérés az egyes intézménycsoportok között. Míg az óvodák esetén a módális többség válasza a teljes mértékben, addig az általános iskolák és a középfokú intézmények esetén a módális többség a „nagyjából”.

10. ábra A menekült gyermekek oktatási-nevelési igényeinek kielégítése a válaszadók szerint intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N=135)

A részletes eredmények a 10. ábra alapján olvashatók.

Információk az oktatásról (csoportos interjú)

Fontos kérdés lehet, hogy egyáltalán hogyan találnak rá az oktatási intézményre a menekült szülők. Ezzel kapcsolatban a pedagógusokkal folytatott csoportos interjún tettünk föl kérdéseket. Válaszadóink szerint fontos információforrás lehet a már korábban iskolát talált menekült szülő, illetve a kisebbségi önkormányzat is.

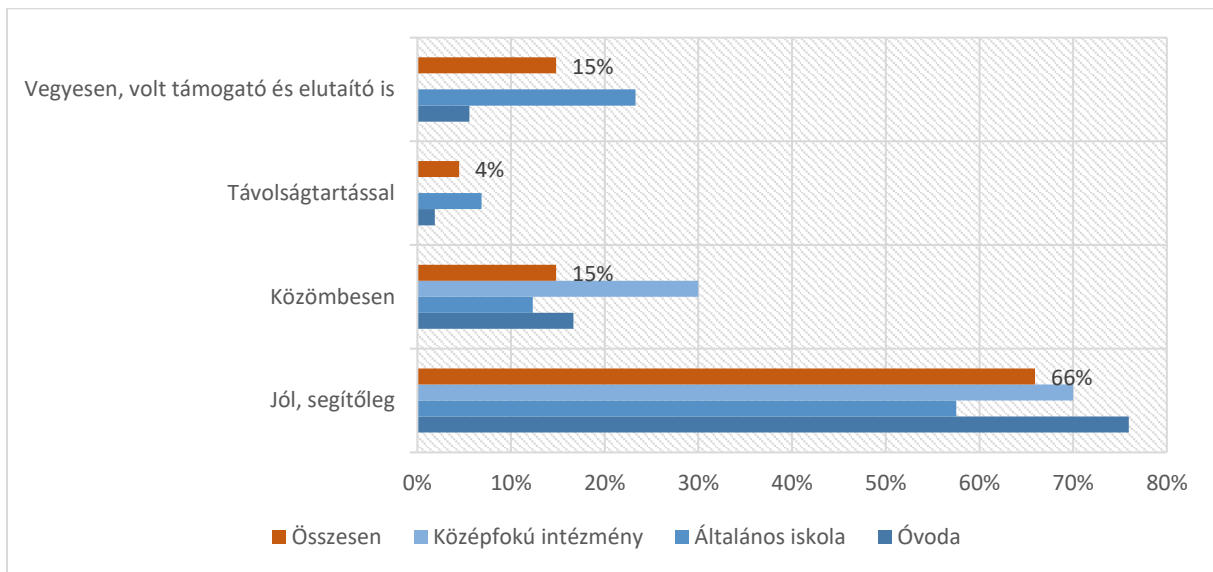
Az információáramlás azonban az együttműködés szempontjából is fontos lehet. Ennek katalizátora lehet – különösen több menekült gyermek esetén – ha egy menekült szülő is tagja a szülői munkaközösségnek.

Ezzel együtt általánosnak mondható az információhiány. A szülők nem tudják, hogy miért kötelező résztvenni a magyar oktatásban, ha a gyermek követi az ukrán online oktatást. Sajnos sokszor a szakemberek, például a gyermekjóléti szolgálat sem tudja, hogy melyek a menekült szülők és gyermekek kötelezettségei.

Menekült gyermekek és szüleik integrációja

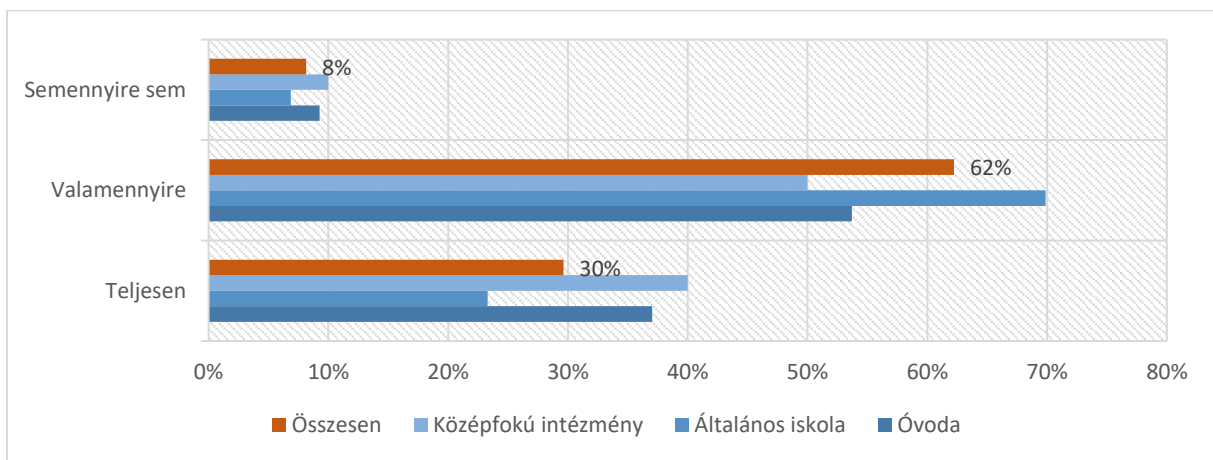
A menekült gyermekek és szüleik integrációja csaknem olyan vagy bizonyos értelemben még fontosabb kérdés, mint az oktatási, pedagógiai módszerek alkalmazása. Válaszadóink válaszai alapján elmondható, hogy a többi szülő, illetve a gyermekek jelentős részben (66%) pozitívan fogadták a menekült gyermekeket. Az intézményi különbségek a tendenciát nem bontják meg, ugyanakkor a középfokú intézmények esetén jelentősebb arányban (30%) számoltak be közömbösségről, az általános iskolák esetén pedig egyes fogadtatásról (23%) (11. ábra).

11. ábra Szülők és gyermekek viszonya a menekültekhez intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N =135)

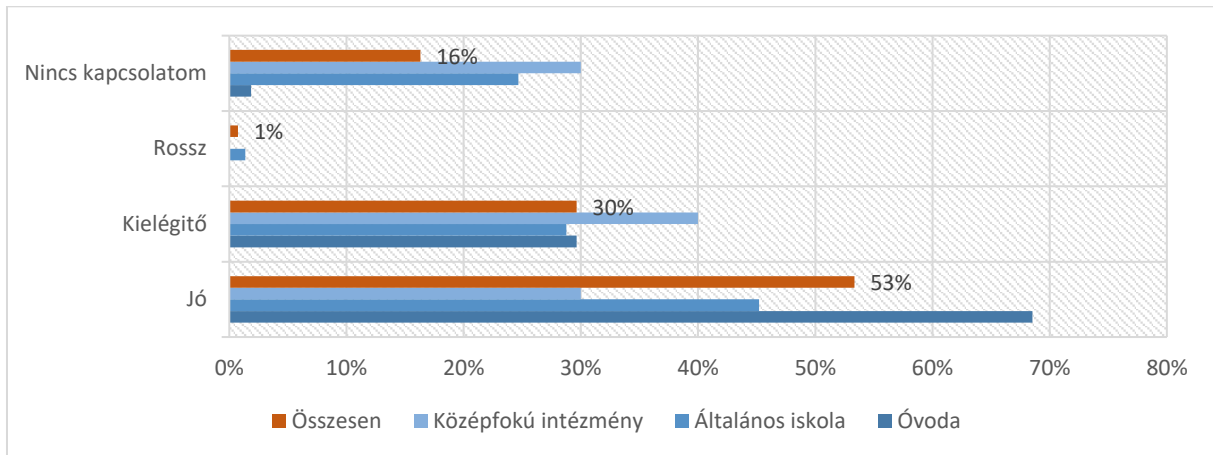
A menekült gyermekek oktatási szempontú integrációja már sokkal kedvezőtlenebb képet mutat. A válaszadók többsége (62%) szerint ez csak részlegesen sikerült. Ebben a kérdésben az intézménycsoportok szakemberei nagyon hasonlóan vélekedtek (12. ábra).

12. ábra Menekült gyermekek oktatási integrációjának mértéke intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N =135)

Sokkal pozitívabb volt a válaszadók véleménye szülőkkel kialakított kapcsolatáról. Ezt legjelentősebb arányban (53%) jónak tartották. Ugyanakkor fontos eltéréseket találtunk az egyes intézménycsoportok között. Az óvodák esetén a kapcsolat különösen jó, míg az általános iskolák és különösen a középfokú intézmények esetén viszonylag magas volt a szülőkkel kapcsolatot egyáltalán nem tartók aránya, ezzel párhuzamosan ebben a csoportban a szülőkkel kapcsolatot tartók kevésbé voltak elégedettek a kapcsolat minőségével.

13. ábra Válaszadó kapcsolata a menekült gyermekek szüleivel intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta (N =135)

**Beilleszkedés
(csoportos interjú)**

Segít a beilleszkedésben a közös programok, tevékenységek szervezése, főként hétfélig időpontokban. A szülők sokat dolgoznak, így sokszor nem tudnak eljönni a rendezvényekre (gyakran három műszakban dolgoznak).

Konfliktust okozhat, hogy egy-egy minden közösségben elforduló „magatartás problémás” gyermek problémái etnikai színezetet kapnak a magyar szülők szemében. Ugyanakkor az osztályközösségek fejleszthetők szakemberek (pszichológus, drámapedagógus) segítségével.

Érdekességként említhető, hogy a nagyobb ukrán gyerekek fegyelmezik a kisebbeket, így hozzájárulnak a beilleszkedéshez.

Ábra- és táblajegyzék

Ábrák

1. ábra A gyermekek számára legfontosabb szükséglet a szülő szerint korcsoportonként és összességében, ukrán szülői minta ($N_{szülő}=20$, $N_{gyermek}=32$; előre rögzített válaszok, több válasz is megjelölhető volt)	10
2. ábra A szülő számára gyermeke szempontjából legfontosabb szempont korcsoportonként és összességében, ukrán szülői minta ($N_{szülő}=20$, $N_{gyermek}=32$; előre rögzített válaszok, több válasz is megjelölhető volt)	11
3. ábra Korábbi tapasztalat menekült gyermekekkel intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=143$)	13
4. ábra Menekült gyermekek megoszlása az intézmények között intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=135$)	14
5. ábra Menekült gyermekek nemzetisége intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=136$)	14
6. ábra Kapott támogatás a menekült gyermekeket befogadó intézmények esetén intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=145$)	15
7. ábra Kapott személyes támogatás a menekült gyermekeket befogadó intézményekben dolgozók esetén intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=145$)	16
8. ábra A menekült gyermekek jelentette kihívás mértéke intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=136$)	17
9. ábra A menekült gyermekek módszertani-pedagógiai kezelése magyarul beszélő és magyarul nem beszélő gyermekek esetén intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N_{magyarul\ beszélők}=110$, $N_{magyarul\ nem\ beszélők}=120$)	19
10. ábra A menekült gyermekek oktatási-nevelési igényeinek kielégítése a válaszadók szerint intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=135$)	20
11. ábra Szülők és gyermekek viszonya a menekültekhez intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=135$)	21
12. ábra Menekült gyermekek oktatási integrációjának mértéke intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=135$)	21
13. ábra Válaszadó kapcsolata a menekült gyermekek szüleivel intézménycsoportonként és összességében, pedagógus minta ($N=135$)	22

Táblák

1. táblázat Ukrajnából menekült és hazai óvodákba, illetve iskolákba befogadott gyermekek becsült száma intézményi adatfelvételünk alapján ($N_{óvoda}=210$; $N_{iskola}=173$)	6
2. táblázat Intézmények megoszlása a befogadott gyermekek száma és intézménytípusok szerint (intézményi minta)	6
3. táblázat Befogadott gyermekek megoszlása az intézményenként befogadott gyermekek száma és intézménytípusok szerint (intézményi minta)	7
4. táblázat Életkornál alacsonyabb osztályba sorolás előfordulása általános iskolákban, illetve középiskolákban (intézményi minta)	7
5. táblázat Az ukrán szülői minta demográfiai jellemzői	8
6. táblázat Gyermekek számának és korának megoszlása az ukrán szülői mintában ($N_{szülő}=20$; $N_{gyermek}=32$)	8
7. táblázat Gyermekek nyelvtudásának megoszlása korcsoportonként az ukrán szülői mintában ($N=32$)	9

Mellékletek

Pedagógus kérdőív

Ukrajnából érkező menekült gyerekek helyzete - pedagógusi és segítői kérdőív

Tisztelt Kitöltő!

Felmérésünk célja az Ukrajnából érkezett menekült gyermekek különféle csoportjainak oktatásával, óvodai nevelésével, felügyeletével kapcsolatos tények, vélemények, problémák és igények jobb megismerése. Az igények, állapotok ismeretében szeretnénk szakpolitikai javaslatokat megfogalmazni az illetékesek számára annak érdekében, hogy a gyermekek részére biztosítottak legyenek azok a lehetőségek, amelyeket egyéni szükségleteik indokolnak.

A felmérés teljes mértékben anonim. Az adatokat a Civil Közoktatási Platform a hatályos adatvédelmi szabályok szerint tárolja, és garantálja, hogy ezeket csakis a fent meghatározott kutatási célokra használja.

A felmérés kitöltésére folyamatosan van lehetőség. Augusztus 31-ig a kérdések a 2021/2022-es tanévre, szeptember 1-től a 2022/2023-as tanévre vonatkoznak. (Megköszönjük, ha két időpontban mindkét tanévre kitölti.) Az eredményekről az uainfo.hu honlapon számolunk be. A menekült gyermekek oktatásával kapcsolatban megjelent cikkeink elérhetők az uainfo.hu oldalon és a <https://ckpinfo.hu/category/kiemelt-temak/ukrajnai-menekultek/> linken.

Partnerünk, a Menedék Egyesület által összefogott szakmai hálózat várja azokat a pedagógusokat, intézményvezetőket, akik külföldi gyerekekkel foglalkoznak. A hálózatról további információ: László Zsuzsa (zsuzsa.laszlo@menedek.hu)

Köszönettel:

az EDUA projekt csapata

Az EDUA projektet a Civil Közoktatási Platform a Civil Kollégium Alapítvánnyal együttműködve, a United Way Magyarország támogatásával valósítja meg. A projekt az ukrajnai menekült gyermekek és fiatalok oktatásának alapvető problémáira nyújt fenntartható megoldást. A projekt célja a helyzet felmérése, az érintettek összekötése és számukra az információk kezelhető struktúrába rendezése, hozzáférhetővé tétele, valamint a – többek között az érintettektől (például ebből a kérdőívből) származó – információk alapján a számukra megfelelő oktatáshoz való hozzáférést megkönnyítő környezet kialakításának elősegítése.

dr.david.simon@gmail.com (not shared) [Switch account](#)

* Required

Foglalkozásod *

Tanító, tanár, oktató

Óvodapedagógus, bölcsődei gondozó

Dajka

Pedagógiai asszisztens

Önkéntes segítő

Other:

Az intézmény, amiben dolgozol *

Bölcsöde

Óvoda

Általános iskola

Gimnázium

Szakképző intézmény

Menekültszállás, menekültek számára létesített ellátóhely

Other:

Az intézménynek, amelyben dolgozol, van-e korábbi tapasztalata menekült gyerekek fogadásában?

Igen

Nem

Nem tudom

Clear selection

Ha az iskolának van tapasztalata menekült gyerekek fogadásában, van-e a támogatásukra kialakított gyakorlat az alábbi területeken?

Több is megjelölhető.

Magyar mint idegennyelv tanítása

Felkészítő foglalkozások

Interkulturális programok

Több nyelvű tájékoztatás az iskola életéről

Több nyelvű tananyag

Other:

Az intézménybe, amelyben dolgozol, hány Ukrajnából érkezett menekült gyerek jár?

Azokat is számold bele, akik felvétele folyamatban van!

Elvétve (1-2 fő)

Néhány (3-9 fő)

Jelentős számú (10-nél több)

Clear selection

A gyerekek nemzetisége?

Több is megjelölhető.

Magyar

Orosz

Roma

Ukrán

Other:

Az intézményben jelenlevő Ukrajnából érkezett menekült gyerekek többségének mi az anyanyelve? Mely nyelveket beszélnek a tanuláshoz elegendő szinten?

Magyar

Orosz

Ukrán

Nagyon vegyes, nincs többség

Other:

Clear selection

Milyen segítséget kapott az intézményed a menekült gyerekek fogadásához?

Több is jelölhető.

Anyagi támogatást

Plusz pedagógiai személyzetet, alkalmi segítőket

Nyelvtanárt, tolmácsot

Pszichológust

Segédanyagokat

Szakmai felkészítést, szupervíziót

Tárgyi eszközöket

Erkölcsei elismerést

Semmilyet

Other:

A fenti segítségeket ki biztosította?

Több is jelölhető

Magyar állam, minisztérium

Ukrán állam

Fenntartó

Települési önkormányzat (ha nem fenntartó)

Ukrán nemzetiségi önkormányzat

Egyház (ha nem fenntartó)

Civil szervezet

Magánszemély

Cég, vállalkozás

Other:

Milyen segítséget kaptál te a menekült gyerekek fogadásához?

Több is jelölhető.

Szakmai felkészítést

Pedagógiai asszisztent, más segítőket

Tolmácsot

Megfelelő segédanyagokat

Tárgyi eszközöket

Anyagi elismerést

Erkölcsei elismerést

Other:

Milyen plusz kihívást jelent számodra a menekült gyerekekkel való foglalkozás?

Nem érzem plusz kihívásnak

Elviselhető plusz kihívás

Jelentős plusz kihívás

Clear selection

Hogyan foglalkozik intézményetek a MAGYARUL beszélő Ukrajnából menekült gyerekekkel?

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, és ugyanaz a dolguk, mint a többieknek.

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, de gyakran kapnak differenciált feladatokat.

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, de ők az ukrán tanterv, tananyag szerint dolgoznak.

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, és gyakran/folyamatosan van velük segítő (pl. fejlesztő).

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, de gyakran kiemelik őket külön fejlesztésre.

Külön csoport van számukra.

Other:

Clear selection

Hogyan foglalkozik intézményetek a MAGYARUL NEM beszélő Ukrajnából menekült gyerekekkel?

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, és ugyanaz a dolguk, mint a többieknek.

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, de gyakran kapnak differenciált feladatokat.

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, de ők az ukrán tanterv, tananyag szerint dolgoznak.

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, és gyakran/folyamatosan van velük segítő (pl. fejlesztő).

Beülnek a kijelölt osztályba/csoportba, de gyakran kiemelik őket külön fejlesztésre.

Külön csoport van számukra.

Other:

Clear selection

Milyen hatással van a menekült gyerekek fogadása a többi gyerekkel való foglalkozásra?

Nem jut a többi gyerekre elegendő figyelem

Nincs különösebb hatása

A menekült gyerekekre irányuló pedagógiai újításokból a többi gyerek is profitál

Clear selection

Hogyan fogadták a menekülteket a többiek, ill. a szülők?

Jól, segítőtleg

Közömbesen

Távolságtartással

Elutasítással, ellenségesen

Vegyesen, volt támogató és elutasító is

Clear selection

Mennyire érzed úgy, hogy te és az intézményed mindent meg tudtok adni a menekült gyerekeknek, amire azoknak a nevelésben/oktatásban szükségük van?

Teljes mértékben

Nagyjából

Korlátozottan

Semennyire sem

Clear selection

Mennyire érzed úgy, hogy sikerült a menekült gyerekeket bekapcsolni a tanulásba?

Teljesen

Valamennyire

Semennyire sem

Clear selection

Milyen a kapcsolatod a menekült gyerekek szüleivel?

Jó

Kielégítő

Rossz

Nincs kapcsolatom

Clear selection

Mi az, ami a legnagyobb segítség ebben a helyzetben, amit meg is kaptál?

Your answer

Milyen plusz segítségre lenne szükséged?

Your answer

Milyen segítség hiányzik a gyerekeknek?

Your answer

Bármilyen más, amit még fontosnak tartasz leírni a témában?

Your answer

Submit

Clear form

Never submit passwords through Google Forms.

This content is neither created nor endorsed by Google. [Report Abuse](#) - [Terms of Service](#) - [Privacy Policy](#)

Google Forms

Szülői kérdőív magyar nyelven

Ukrajnából érkező menekült gyerekek helyzete - Szülői kérdőív

Felmérésünk célja, hogy megismerjük az Ukrajnából menekült gyermekek különféle csoportjainak oktatásával, óvodai nevelésével, felügyeletével kapcsolatos tényeket, véleményeket, problémákat és igényeket. Az igények, állapotok ismeretében szeretnénk javaslatokat megfogalmazni az illetékesek számára annak érdekében, hogy a gyermekek részére biztosítottak legyenek azok a lehetőségek, amelyeket egyéni szükségleteik indokolnak.

A felmérés teljes mértékben anonim. Az adatokat a Civil Közoktatási Platform a hatályos adatvédelmi szabályok szerint tárolja, és garantálja, hogy ezeket csakis a fent meghatározott kutatási célokra használja.

A felmérés kitöltése folyamatos. A kérdések augusztus 31-ig az előző, 2021/2022-es tanévre, szeptember 1-től az aktuális tanévre vonatkoznak. (Megköszönjük, ha két időpontban mindkét tanévre kitölti.)

A menekült gyermekek oktatásával kapcsolatban megjelent cikkeink elérhetők a <https://uainfo.hu/c/szulo-diak-vagyok/> linken.

Köszönettel:
az EDUA projekt csapata

Az EDUA projektet a Civil Közoktatási Platform a Civil Kollégium Alapítvánnyal együttműködve, a United Way Magyarország támogatásával valósítja meg. A projekt az ukrajnai menekült gyermekek és fiatalok oktatásának alapvető problémáira nyújt fenntartható megoldást. A projekt célja a helyzet felmérése, az érintettek összekötése és számukra az információk kezelhető struktúrába rendezése, hozzáférhetővé tétele, valamint a – többek között az érintettektől (például ebből a kérdőívből) származó – információk alapján a számukra megfelelő oktatáshoz való hozzáférést megkönnyítő környezet kialakításának elősegítése.

dr.david.simon@gmail.com (not shared) [Switch account](#)

Mi az Ön neme?

- a) férfi
- b) nő
- c) egyéb
- x) nem akarom megadni

Clear selection

Hány éves Ön?

Kérjük, számmal adja meg!

Your answer

Mikor érkezett az országba?

- a) Kevesebb, mint egy hete
- b) Egy-két hete
- c) Három-négy hete
- d) Egy-két hónapja
- e) Három-négy hónapja
- f) Régebben

Clear selection

Kivel érkezett Magyarországra?

Több választ is megjelölhet!

Egyedül a gyerekekkel

Házastárssal, párral

Rokonnal

Ismerőssel

Olyanokkal, akiket korábban nem ismertem

Other:

Milyen nemzetiségűnek vallja magát?

A válaszlehetőségek véletlenszerű sorrendben jelennek meg! Több válasz is megjelölhető.

Orosz

Roma

Magyar

Ukrán

Other:

Magyarországon tervez maradni, amíg a háborús helyzet fennáll?

a) Igen

b) Nem

c) Talán

Clear selection

Hány gyermek van Önnel?

Ha több gyerek van Önnel, akkor kérjük, hogy a következőkben ugyanazokra a kérdésekre minden gyerekkel kapcsolatban jellemezze a tapasztalatait!

1

2

3

4

több

Clear selection

Next

Clear form

Never submit passwords through Google Forms.

This content is neither created nor endorsed by Google. [Report Abuse](#) - [Terms of Service](#) - [Privacy Policy](#)

Google [Forms](#)

Szülői kérdőív ukrán nyelven

Статус дітей-біженців з України - Анкета для батьків

Шановний Заповнювач!

Заповнення анкети допоможе нам у наступному: Наша мета – вивчити різноманітні потреби груп дітей-біженців, які приїжджають до Угорщини з України, особливо їх потреб у навчанні, а також вивчення їхнього досвіду та думок щодо послуг, доступних на даний момент. Виходячи з реальних потреб та умов, ми хочемо сформулювати пропозиції щодо політики для компетентних органів, щоб надати дітям усі можливості, які виправдовуються їхніми індивідуальними, професійно оціненими та встановленими потребами.

Надані тут дані зберігаються Платформою громадянської громадської освіти (СКР - <https://ckpinfo.hu/>) відповідно до чинних правил захисту даних і гарантують, що вони будуть використовуватися лише для цілей дослідження, зазначених вище.

Заповнення анкети - опитування безперервне. До 31 серпня питання стосуються попереднього року (2021/2022), після 1 вересня поточного навчального року. (Ми будемо вдячні, якщо ви заповните його двічі за обидва навчальні роки.)

Вас вітає команда проекту EDUA <https://uainfo.hu/uk/c/ia-batko-uchen/>

Проект EDUA реалізується Платформою громадянської громадської освіти у співпраці з Foundation Civil College за підтримки United Way Hungary. Проект забезпечує стійке вирішення основних проблем навчання дітей та молоді біженців в Україні. Метою проекту є оцінити ситуацію, підключити зацікавлених сторін і організувати інформацію в керовану для них структуру, зробити її доступною та на основі інформації від зацікавлених сторін (наприклад, цієї анкети) сприяти створенню середовища, яке полегшує їм доступ до належної освіти.

dr.david.simon@gmail.com (not shared) [Switch account](#)

Стать:

- a) чоловік
- b) жінка
- c) інше
- x) Не бажаю вказати

Clear selection

Вік

Будь ласка, вкажіть номером!

Your answer

Коли ви приїхали в країну?

- a) Менш ніж тиждень тому
- b) Тиждень-два тому
- c) Три-чотири тижні тому
- d) Один-два місяці тому
- (e) Три-чотири місяці тому
- (f) Ще раніше

Clear selection

Якщо для вас вірно кілька варіантів, виберіть найближчий!

Ви можете позначити більше однієї відповіді!

Сам /сама/ з дітьми

Із чоловіком /дружиною/, із партнером

Із родичем

Із знайомим

З людьми, яких раніше не знав

Яка твоя національність?

Можна позначити декілька. Варіанти відповідей з'являються у довільному порядку!

Російський

Ромська

українська

Інша:

угорська

Other:

Чи плануєте ви залишатися в Угорщині, поки триватиме воєнна ситуація?

a) Так

b) Ні

c) Можливо

Clear selection

Скільки з вами дітей?

Якщо у вас більше однієї дитини, опишіть, будь ласка, свій досвід з кожною дитиною на ті самі запитання нижче

1

2

3

4

інше

Clear selection

Next

Clear form

Never submit passwords through Google Forms.

This content is neither created nor endorsed by Google. [Report Abuse](#) - [Terms of Service](#) - [Privacy Policy](#)

Google [Forms](#)

Csoportos interjú vezérfonal

Csoportos interjú vezérfonal

A kutatásról: a kutatás célja, hogy megismerjük az Ukrajnából menekült gyermekek különféle csoportjainak oktatásával, óvodai nevelésével, felügyeletével kapcsolatos tényeket, véleményeket, problémákat és igényeket. Az igények, állapotok ismeretében szeretnénk javaslatokat megfogalmazni az illetékesek számára annak érdekében, hogy a gyermekek részére biztosítottak legyenek azok a lehetőségek, amelyeket egyéni szükségleteik indokolnak.

A csoportos interjúról felvétel készül, a felvételt azonban kizárólag a kutatók nézik meg. A kutatás eredményeit teljes mértékben anonim módon közöljük. Az adatokat a Civil Közoktatási Platform a hatályos adatvédelmi szabályok szerint tárolja, és garantálja, hogy ezeket csakis a fent meghatározott kutatási célokra használja.

Az EDUA projektet a Civil Közoktatási Platform a Civil Kollégium Alapítvánnyal együttműködve, a United Way Magyarország támogatásával valósítja meg. A projekt az ukrajnai menekült gyermekek és fiatalok oktatásának alapvető problémáira nyújt fenntartható megoldást. A projekt célja a helyzet felmérése, az érintettek összekötése és számukra az információk kezelhető struktúrába rendezése, hozzáférhetővé tétele, valamint a – többek között az érintettektől (például ebből a kérdőívből) származó – információk alapján a számukra megfelelő oktatáshoz való hozzáférést megkönnyítő környezet kialakításának elősegítése.

Bevezető, bemelegítő kérdések (10-12 perc)

A beszélgetés terveink szerint 60-80 percig tart, azt szeretném, hogy mindenki, minden témával kapcsolatban meg tudjon szólalni, de egymásra is nyugodtan reagálhatnak. Nagyon fontos, hogy a most megbeszélendő kérdésekre nincs jó vagy rossz válasz. Ha bárkit bármi zavarna, kérem jelezze, szeretném a komfortosan éreznék magukat.

Szeretném egy bemutatkozó körrel kezdeni, hogy egy kicsit megismerjük egymást. Kezdem én a bemutatkozást [ITT BEMUTATKOZIK AZ INTERJÚ KÉSZÍTŐ]. Most arra szeretném kérni önöket, hogy egymás után 2-3 percben meséjék el, hol tanítanak, milyen tárgyakat tanítanak, hány és milyen korú menekült gyermek van az Önök által tanított osztályokban, illetve az iskolában.

Oktatási intézmény megtalálása (12-16 perc)

A bemutatkozás után szeretném, ha arról beszélgetnénk, hogy milyen módos sikerült a menekült gyermekeknek az oktatási intézményt megtalálni? [SEGÍTŐ KÉRDÉSEK: EZEKET A TÉMÁKAT VESSÜK FEL!] Hogyan keresték az intézményt? Milyen formában, honnan tudtak egyáltalán tájékozódni, kihez tudtak fordulni (hivatal, civil szervezet, magánszemély), az iskoláztatás témájában? Magától kezdtek el utánajárni, vagy valaki szólt nekik a tankötelezettségről? Esetleg több intézménnyel is kapcsolatba kerültek? Milyen információkkal rendelkeznek a szülők a megfelelő intézmény megtalálásához?

[KÜLÖN KÖRBEN TÉRJÜNK KI:] Mivel lehetett volna segíteni a megfelelő intézmény megtalálását? Milyen információkat találtak nehezen? Hogyan lehetne ezt a folyamatot támogatni?

Beilleszkedés és oktatási rendszer (12-16 perc)

Kérem, most beszéljünk arról, hogy hogyan sikerült gyermekeknek beilleszkedni a magyarországi oktatási intézménybe, illetve a magyar társadalomba! Itt kifejezetten arra gondolok, hogy milyen társas kapcsolatokat sikerült kialakítani, hogy érzik magukat a gyermekek a magyarországi mindennapi életben, illetve az oktatási intézményben. [SEGÍTŐ KÉRDÉSEK: EZEKET A TÉMÁKAT VESSÜK FEL!] Mennyire merültek fel nyelvi nehézségek a mindennapi életben? Mennyire sikerült kapcsolatokat kialakítani magyarokkal általában? Hogyan fogadta a többi diák a menekült gyermekeket? Milyen viszonyt tudtak kialakítani a menekült gyermekek szülői a többi szülővel? Melyek voltak a fő akadályok? Mik segítették a beilleszkedést? Érdemes lehet konkrét kérdéseket is felvetni: hogyan értesültek a különböző iskolai lehetőségekről, szabályokról, az osztály eseményeiről?

[KÜLÖN KÖRBEN TÉRJÜNK KI:] Az önök véleménye szerint mivel lehetne segíteni a diákok beilleszkedését?

Tanulmányi sikerek, nehézségek (12-16 perc)

Szeretném, ha arról is beszélne, hogy a menekült gyermekek mennyire sikeresek a tanulásban Magyarországon! [SEGÍTŐ KÉRDÉSEK: EZEKET A TÉMÁKAT VESSÜK FEL!] Mennyire sikerült hozzájutni megfelelő tankönyvekhez? Ezeket mennyire tudták használni? Mennyire lehetnek hasznosak számukra a tanórák? Mennyire okozott nehézséget a házi feladatok, illetve a tananyag követése? Ugyanazt várják el a menekült gyermekektől, mint a magyar gyerekektől? Kapnak külön támogatást? Mennyire tudják segíteni a menekült gyermekek órai aktivitását, bevonódását?

[KÜLÖN KÖRBEN TÉRJÜNK KI:] Önök szerint mivel lehetne leginkább segíteni a menekült gyermekek magyarországi tanulását? Hogyan, milyen más, további, vagy módosított lehetőségekkel tudná a magyar oktatási rendszer jobban szolgálni, kényelmesebben, érdemibben, az ő szükségleteiknek megfelelően vagy megelőzőbben az ő életüket a mindennapokban?

Optimális oktatási körülmények, várakozások (12-16 perc)

Szeretném, ha most arról beszélne, hogy hogyan látják, milyen lenne az optimális tanulási környezet a menekült gyermekek számára? Miben lehetne Önöket segíteni abban, hogy ehhez hozzájárulhassanak? Mi az, ami a legjobban hiányzik számukra? Hogyan lehetne segíteni, hogy ezek megvalósuljanak? Mit kellene tennie optimális esetben a fenntartónak, az államnak?

Szeretném, ha arról is beszélne, hogy hogyan tudnák segíteni az oktatást civil szervezetek? Tipikusan elsősorban információgyűjtésre és megosztásra, különböző szereplők összekapcsolására, esetleg adománygyűjtésre lehet itt gondolni...

Záró megjegyzések (8-10 perc)

A beszélgetés végéhez közeledünk. Szeretném, átnéznék a teljes képet.

Nagyon köszönöm a részvételt!